

Finansministeriet
Justitsministeriet
Økonomi- og Erhvervsministeriet

**Rapport fra arbejdsgruppen
vedrørende juridisk rådgivning mv.**

Juni 2004

Baggrund

I såvel regeringens vækstplan *Vækst med vilje* som *Vækst Velfærd Fornyelse II* af 27. august 2003 (supplerende regeringsgrundlag) er det regeringens målsætning, at konkurrencen i Danmark skal være på niveau med de bedste lande i OECD. Dette skal bl.a. sikres ved, at antallet af markeder med konkurrenceproblemer bliver halveret inden 2010.

Denne målsætning er bl.a. blevet fulgt op med et initiativ til forenkling af konkurrencebegrænsende love og regler. Om dette initiativ fremgår følgende i regeringens handlingsplan for regelforenkling og administrative lettelser:

”Regler, der har til formål at sikre særlige samfundsmæssige interesser – som miljø, fordeling, sundhed mv. – kan i nogle tilfælde virke begrænsende på konkurrencen mellem erhvervets udøvere. Finansministeriet vil derfor sammen med Økonomi- og Erhvervsministeriet undersøge mulighederne for at ændre eller fjerne konkurrencebegrænsende regulering uden at øvrige hensyn tilsidesættes. Formålet er at skabe øget effektivitet i markedet og at skabe udvikling gennem konkurrence.”

Arbejdsgruppens nedsættelse og kommissorium

Regeringens økonomiudvalg besluttede på sit møde den 11. juni 2003 at iværksætte en række analyser af, om love og andre regler kan forenkles, således at konkurrencen øges. Et af de områder, som blev udvalgt til nærmere analyse, var juridisk rådgivning.

Arbejdsgruppen vedrørende juridisk rådgivning har haft til opgave at kortlægge problemstillingerne inden for områderne juridisk rådgivning, udpeging af kuratorer og ejerskab til advokatselskaber, jf. arbejdsgruppens kommissorium i bilag 1.

Arbejdsgruppens sammensætning

Arbejdsgruppen har haft følgende sammensætning:

Erhvervsjuridisk direktør Charlotte Münter, Økonomi- og Erhvervsministeriet (formand) (indtil 15. marts 2004)

Afdelingschef Johan Reimann, Justitsministeriet (indtil 31. december 2003)

Afdelingschef Jens Kruse Mikkelsen, Justitsministeriet (fra 1. januar 2004)

Kontorchef Janus Krarup, Økonomi- og Erhvervsministeriet (indtil 1. oktober 2003)

Kontorchef Jens Bødtcher-Hansen, Økonomi- og Erhvervsministeriet (fra 1. oktober 2003) (formand fra 15. marts 2004)

Chefkonsulent Bente Skovgaard Kristensen, Konkurrencestyrelsen

Konsulent Birgitte Grønborg Juul, Justitsministeriet (indtil 30. november 2003)

Konsulent Torben Jensen, Justitsministeriet (fra 1. december 2003)

Fuldmægtig Tina Schioldann Nielsen, Økonomi- og Erhvervsministeriet

Fuldmægtig Joachim Kromann, Justitsministeriet

Arbejdsgruppens arbejde

Arbejdsgruppen har gennem kontakt til myndighederne i Norge, Sverige, England og Tyskland indhentet oplysninger om den der gældende lovgivning.

Arbejdsgruppen har endvidere afholdt møder med Advokatrådet, Foreningen af registrerede revisorer, Foreningen af statsautoriserede revisorer og Dansk Ejendomsmæglerforening vedrørende områderne for udpegning af kuratorer og ejerskab til advokatselskaber.

Arbejdsgruppen afsluttede sit arbejde i april 2004.

Resumé og konklusion

Arbejdsgruppen har undersøgt problemstillinger inden for områderne markedsføring af juridisk rådgivning, adgangen til at møde for andre i civile sager ved domstolene, ejerskab til advokatselskaber og udpegning af kuratorer.

Der har i forbindelse med arbejdsgruppens undersøgelser været peget på, at advokatbranchen – i lighed med andre liberale erhverv - bærer tegn på manglende konkurrence. Advokatbranchen har siden 2001 været med på listen i Konkurrencestyrelsens redegørelser over brancher, hvor konkurrencesituationen vurderes at være svag. Vurderingen understøttes af en ny undersøgelse foretaget af Konkurrencestyrelsens til Konkurrenceredegørelsen 2004 vedrørende advokatydelse på dødsbobehandling og inkasso. Af undersøgelsen fremgår det, at advokaternes timepriser er højere end de fleste andre erhverv.

Markedsføring af juridisk rådgivning -vinkelskriverloven¹

Arbejdsgruppen har foretaget en gennemgang af vinkelskriverlovens regler om markedsføring af juridisk rådgivning og baggrunden for reglerne. Vinkelskriverloven forbyder andre end advokater og de rådgivergrupper, som specifikt er undtaget fra lovens anvendelsesområde, fra at kunne reklamere med juridisk rådgivning. Som eksempler på rådgivere, der lovligt kan markedsføre juridisk rådgivning på deres område, kan nævnes patentagenter, revisorer, arkitekter, rådgivende ingeniører og landinspektører.

I dag er der ikke begrænsninger på, hvem der kan drive virksomhed med juridisk rådgivning. Markedsføringsforbuddet betyder imidlertid, at andre rådgivergrupper end advokater og de rådgivere, som specifikt er undtaget fra lovens anvendelsesområde, er afskåret fra at kunne reklamere med juridisk rådgivning. Reklameringsforbuddet medfører reelt, at andre rådgiver-

---

¹ Lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. juni 1986 om ydelse af juridisk rådgivning samt om detektivvirksomhed mv. med senere ændringer.

grupper end de rådgivere, som er undtaget fra loven, er afskåret fra at kunne drive erhvervsmæssig virksomhed med juridisk rådgivning.

Forbuddet betyder, at f.eks. en person, der har et stort kendskab til og erfaring med et specifikt juridisk område, i praksis er afskåret fra at drive rådgivningsvirksomhed på dette felt, eftersom den pågældende ikke lovligt kan reklamere med ydelsen. Omvendt kan f.eks. en patentagent lovligt reklamere for ydelser vedrørende bistand i forbindelse med patentansøgninger.

Anbefalinger

Finansministeriet (FM), Justitsministeriet (JM) og Økonomi- og Erhvervsministeriet (ØEM) anbefaler, at reklameringsforbuddet i vinkelskriverloven ophæves. Forbuddet lægger en unødvendig begrænsning på mulighederne for at drive virksomhed med juridisk rådgivning, f.eks. på nicheområder, og hindrer derved også opfyldelsen af et stigende behov for komplekse rådgivningsydelser.

En ophævelse af markedsføringsforbuddet vil betyde, at det bliver muligt for andre rådgivere end advokater og de særlige rådgivere, der allerede i et vist omfang er undtaget fra markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven, i højere grad at markedsføre juridiske ydelser. Dermed vil der blive åbnet mulighed for en højere grad af konkurrence mellem forskellige former for juridiske rådgivningsydelser, f.eks. mellem advokater og andre rådgivere. Dansk lovgivning vil derved blive bragt i overensstemmelse med de regler, som gælder i Sverige, Norge og England.

For at sikre forbrugerne størst mulig beskyttelse mod ukvalificeret rådgivning anbefales det, at justitsministeren i en bekendtgørelse fastsætter regler om god skik for juridisk rådgivning. Det anbefales endvidere, at Forbrugerombudsmanden får bemyndigelse til at føre tilsyn med god skik reglerne.

Arbejdsgruppen har i den forbindelse drøftet en række eksempler på, hvad god skik regler kan indeholde, f.eks. om, at rådgiveren overfor klienten skal give oplysning om fagområde, timepris, og om der er tegnet en ansvarsforsikring. Forbrugerombudsmanden bør inddrages i forbindelse med den nærmere udformning af god skik reglerne.

Det anbefales, at der ikke stilles krav om en obligatorisk ansvarsforsikring til dækning af det økonomiske erstatningsansvar, som måtte opstå i forbindelse med juridiske rådgiveres virksomhed. Det er vurderingen, at en ansvarsforsikring medfører, at adgangen til markedet indsnævres, fordi det vil betyde, at kun erhvervsdrivende med ansvarsforsikring vil kunne udbyde ydelsen. Det er i den forbindelse vurderet, at der ville blive tale om en meget høj præmie.

Det anbefales endelig, at Forbrugerklagenævnets kompetence udvides til at gælde rådgivningsydelser om juridisk rådgivning. Dette vil betyde, at i sa-

ger, hvor en forbruger køber mangelfuld juridisk rådgivning, vil der være klageadgang til Forbrugerklagenævnet. I tvister om juridisk rådgivning ydet over for en virksomhed, vil sagen kunne indbringes for domstolene.

Adgangen til at møde i retten for andre i civile sager

Arbejdsgruppen har desuden behandlet reglerne vedrørende advokaters ret til at møde for andre i civile sager ved domstolene (møderetsmonopolet). Normalt kan en part i en sag vælge at være selvmøder. Retten kan dog pålægge parten at antage en advokat. Advokater ansat i interesseorganisationer kan give møde for den pågældende interesseorganisation i retssager for deres medlemmer inden for foreningens interesseområde, ligesom virksomhedsadvokater kan møde i sager på vegne virksomheden. I alle andre typer civile retssager har advokater mødemonopol. Arbejdsgruppen har indhentet oplysninger om reglerne i Sverige, hvor der er en lang tradition for, at advokater ikke har et lignende monopol på at give møde for en part i civile sager.

Anbefalinger

Der har i arbejdsgruppen været enighed om, at advokaters møderetsmonopol i civile sager som en konkurrencebegrænsende regulering kun bør opretholdes, hvis ordningen kan begrundes med tungtvejende hensyn, som ikke kan tilgodeses på en mindre konkurrencebegrænsende måde. På den baggrund anbefaler arbejdsgruppen, at der nedsættes et udvalg under Justitsministeriet om advokater, der skal analysere – og kan komme med forslag til – ændringer af reglerne om advokaters møderetsmonopol i civile sager, jf. kommissoriet for udvalget (bilag 2).

Ejerskab til advokatvirksomheder

Arbejdsgruppen har desuden behandlet de gældende regler om ejerskab til advokatvirksomheder. Efter disse regler kan kun advokater eje andele af et advokatselskab, ligesom der er fastsat regler om, at advokatvirksomheder kun må beskæftige sig med traditionel advokatvirksomhed. Baggrunden for reglerne er navnlig at sikre, at advokaten er uafhængig af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, og som kan være stridende mod klientens interesser.

Arbejdsgruppen har drøftet, i hvilket omfang det er muligt at bløde de gældende regler om ejerskab til advokatvirksomheder op, uden at det tilsidesætter hensynet til advokatstandens uafhængighed mv. Desuden har arbejdsgruppen drøftet de muligheder, som de gældende regler giver, for samarbejde mellem de forskellige erhverv.

Anbefalinger

Arbejdsgruppen anbefaler, at der gennemføres en nærmere undersøgelse af reglerne om ejerskab til advokatvirksomheder i det ovenfor nævnte udvalg, jf. kommissoriet for udvalget (bilag 2).

Kuratorer

Endelig har arbejdsgruppen behandlet den gældende lovgivning og de bagvedliggende hensyn vedrørende kuratorer.

Ud over generelle habilitetskrav angiver konkursloven ikke, hvem der kan udpeges som kurator. I forarbejderne til konkurslovens regler om kuratorer peges der på, at det normalt vil være hensigtsmæssigt, at kurator i et konkursbo er advokat, idet de problemer, som skal løses i forbindelse med en bobehandling, kræver et nøje kendskab til en lang række retsregler og til konfliktbehandling og -løsning i øvrigt.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at i praksis udpeges som altovervejende hovedregel en advokat som kurator. Det bemærkes, at det dog er almindeligt i boer af en vis størrelse at antage revisorbistand.

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at såfremt der består et konkurrence-mæssigt problem mellem advokater og revisorer på dette punkt, er det ikke fremkaldt af reglerne.

Anbefalinger

Arbejdsgruppen mener ikke, at der er behov for at foreslå ændringer på området på nuværende tidspunkt. Arbejdsgruppen er imidlertid af den opfattelse, at der fra Justitsministeriets side kan iværksættes nogle initiativer, således at revisorer eller andre regnskabskyndige – når det er relevant – kan inddrages i konkursboers behandling i praksis.

Indledning

Dansk lovgivning indeholder en række af regler, som i fællesskab udgør regelgrundlaget vedrørende juridisk rådgivning mv. Reglerne for markedsføring af juridisk rådgivning findes i lov om ydelse af juridisk bistand samt om detektivvirksomhed mv. (vinkelskriverloven)². Retsplejeloven³ indeholder regler om retten til at udføre retssager for andre (rettergangsfuldmægtige), retten til at benytte advokattitlen samt reglerne om i hvilken form advokatvirksomhed må udøves og om ejerskab til disse.

Konkurrencen på markedet

Undersøgelser viser, at advokatbranchen bærer tegn på manglende konkurrence.

Advokatbranchen har siden 2001 været med på listen i Konkurrencestyrelsens redegørelser over brancher, hvor konkurrencesituationen vurderes at være svag. Vurderingen understøttes af en ny undersøgelse foretaget af Konkurrencestyrelsens til Konkurrenceredegørelsen 2004 vedrørende advo-

---

² Lovbekendtgørelse nr. 565 af 28. juni 1986

³ Lovbekendtgørelse nr. 777 af 16. september 2002

katydelserne på dødsbobehandling og inkasso. Af undersøgelsen fremgår det, at advokaternes timepriser er højere end de fleste andre erhverv.

Branchen er bl.a. præget af, at der i en årrække er blevet fusioneret firmaerne imellem. Markedet er i vidt omfang koncentreret i store firmaer, som tilbyder kunderne "fullservice".

De små virksomheder har svært ved at bibeholde deres relative markedsposition. Det gælder ikke kun på de økonomiske resultater men også i den øgede konkurrence på medarbejdere og kunder.⁴

Tal for advokatsektoren⁵

I Danmark har ca. 4.400 personer advokatbeskikkelse.

Der er registreret ca. 900 advokatvirksomheder, der drives som enkeltmandsvirksomheder. Heraf drives ca. 100 af virksomhederne i advokataktie- eller advokatanpartsselskabsform. Der er registreret ca. 390 virksomheder med 2-4 advokater, hvoraf de ca. 80 drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Der er registreret ca. 100 advokatvirksomheder med 5-9 advokater, hvoraf ca. 35 drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Der er registreret 33 advokatvirksomheder med 10-19 advokater, hvoraf 12 drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Der er registreret 14 advokatvirksomheder med 20-49 advokater, hvoraf 3 drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Der er registreret 4 advokatvirksomheder med 50-100 advokater, hvoraf 1 drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Endelig er der registreret 2 advokatvirksomheder med mere end 100 advokater. Ingen af disse 2 advokatvirksomheder drives i aktie- eller anpartsselskabsform.

I Erhvervs- og Selskabsstyrelsen er der registreret ca. 2.000 statsautoriserede revisorer, ca. 3.050 registrerede revisorer og ca. 2.560 ejendomsmæglere.

Endelig er der i Erhvervs- og Selskabsstyrelsen registreret 233 advokater, der udøver virksomhed som ejendomsformidlere.

Kapitel 1. Vinkelskriverloven

1.1. Gældende ret

Vinkelskriverloven indeholder i korte træk et forbud for andre end advokater mod at *markedsføre* sig med levering af juridisk rådgivning. *Udøvelse* af juridisk rådgivning er ikke omfattet af forbuddet i vinkelskriverloven. Derimod indeholder retsplejeloven visse begrænsninger i adgangen til at udøve advokatvirksomhed. For eksempel er det som udgangspunkt kun advokater, der må udføre retssager for andre, jf. retsplejelovens § 131.

---

⁴ Advokatbranchen i tal, 12. juni 2001, Advokatrådet.

⁵ Oplysninger fra Advokatsamfundet, december 2003

Vinkelskriverloven finder som udgangspunkt anvendelse på enhver, der erhvervsmæssigt yder juridisk rådgivning eller anden juridisk bistand.

Det er således forbudt ved bekendtgørelse, skiltning, udsendelse af skrivelser, adresseangivelser i vejviser eller telefonbog, opslag i forretningslokaler eller på nogen anden måde at anvende betegnelser, der er egnet til at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer det indtryk, at virksomheden eller dens udøvere under nogen form har opnået godkendelse af det offentlige eller står under offentligt tilsyn, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 4 og 5, jf. § 2, stk. 1, nr. 1. Loven indeholder endvidere et forbud mod at anvende betegnelser som ”retshjælp”, ”retskonsulent”, ”juridisk kontor” eller lignende betegnelser, jf. lovens § 2, stk. 1, nr. 2. Endelig er det forbudt at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer meddelelse om, at virksomheden yder juridisk rådgivning eller anden retshjælp, jf. vinkelskriverlovens § 2, stk. 1, nr. 3.

Der er i lovens § 1, stk. 2, opregnet en række undtagelser fra lovens anvendelsesområde.

Advokater er generelt undtaget fra loven.

Herudover er en række nærmere angivne erhvervsgrupper undtaget for så vidt angår bistand, som er et naturligt led i deres almindelige virksomhed. Dette gælder *auktionsledere* for så vidt angår inkassation af auktionsskøbesummer mv.; *statsautoriserede revisorer* i spørgsmål, der står i forbindelse med regnskabs- og revisionsforhold; *banker, sparekasser og vekselere* inden for sædvanlig bank- og sparekassevirksomhed samt endelig *arkitekter, bygmestre, rådgivende ingeniører og landinspektører* for så vidt angår bistand, der indgår som et naturligt led i deres almindelige erhvervsvirksomhed.

Justitsministeren har desuden i medfør af vinkelskriverlovens § 2, stk. 2, administrativt undtaget *revisorer*⁶ (også ikke-statsautoriserede) fra forbuddet for så vidt angår bistand i skattesager; *patentagenter*⁷ for så vidt angår bistand ved udtagelse af patenter og indregistrering af varemærker og mønstre; *enhver*⁸ for så vidt angår bistand i navnesager eller boopgørelser og endelig *ejendomsformidlere*⁹, *pengeinstitutter*, *realkreditinstitutter* og

---

6 Jf. bekendtgørelse nr. 65 af 28. august 1986 om undtagelser fra det i lov nr. 63 af 3. marts 1948 indeholdte forbud mod meddelelse om ydelse af juridisk bistand.

7 Se hertil note 2.

8 Se hertil note 2.

9 Jf. bekendtgørelse nr. 1176 af 13. december 1996 om ændring af bekendtgørelse om undtagelser fra det i lov nr. 63 af 3. marts 1968 indeholdte forbud mod meddelelser om ydelse af juridisk bistand.

*Dansk Landbrugs Realkreditfond*¹⁰ for så vidt angår udfærdigelse af de til tinglysning bestemte dokumenter om overdragelse af fast ejendom.

For fuldstændighedens skyld kan nævnes, at vinkelskriverloven herudover forbyder detektiv- og ægteskabsbureauer ved bekendtgørelse, skiltning, udsendelse af skrivelser, adresseangivelser i vejviser eller telefonbog, opslag i forretningslokaler eller på nogen anden måde at anvende betegnelser, der er egnet til at give almenheden eller virksomheden ubekendte personer det indtryk, at virksomheden eller dens udøvere under nogen form har opnået godkendelse af det offentlige eller står under offentligt tilsyn, jf. lovens § 1, stk. 1, nr. 4 og 5, jf. § 2, stk. 1, nr. 1.

Overtrædelse af vinkelskriverlovens bestemmelser straffes med bøde eller fængsel indtil 6 måneder, jf. lovens § 5. Endvidere kan der ske rettighedsfrakendelse for bestandig eller et nærmere fastsat tidsrum, hvis det på grund af en persons økonomiske forhold eller vedkommendes borgerligeandel må anses for betænkeligt, at den pågældende driver eller deltager i en virksomhed af den i lovens § 1 omhandlede art, eller i tilfælde af gentagne overtrædelser af lovens bestemmelser eller pålæg meddelt i medfør af loven.

1.2. Vinkelskriverlovens historiske baggrund

Vinkelskriverloven indførtes i 1943.¹⁰

Formålet med vinkelskriverlovens bestemmelser på området for juridisk virksomhed og bistand er at beskytte offentligheden mod at søge juridisk bistand hos ukvalificerede personer.

Når bortses fra reglen i retsplejelovens § 131, hvorefter advokater er eneberettigede til at udføre retssager for andre, gjaldt der forud for vinkelskriverloven ikke bestemmelser, der hindrede, at andre persongrupper erhvervs-mæssigt tilbød juridisk bistand, f.eks. i forbindelse med udfærdigelse af dokumenter og kontrakter.

Således var der ikke krav om offentlig godkendelse eller autorisation, eller at udøveren f.eks. havde en særlig faglig uddannelse. Der var heller ikke krav om, at vedkommende f.eks. skulle opfylde særlige vandelskrav eller være rådig over sit bo (myndig, ikke under konkurs mv.).

---

¹⁰ Jf. bekendtgørelse nr. 1 af 3. januar 2000 om ændring af bekendtgørelse om undtagelser fra det i lov nr. 63 af 3. marts 1968 indeholdte forbud mod meddelelser om ydelse af juridisk bistand.

¹⁰ Lov nr. 123 af 13. marts 1943 om ydelse af juridisk bistand samt om inkasso- og detektivvirksomhed mv.

Det forhold, at området ikke var nærmere reguleret, havde ofte givet anledning til kritik, fordi juridiske ydelser i et ikke ringe omfang blev udført af ukvalificerede personer, ligesom området havde tiltrukket bl.a. tidligere straffede personer.

Af forarbejderne til vinkelskriverloven fremgår, at man havde overvejet alternativer til et markedsføringsforbud, herunder et egentligt forbud for private mod at drive juridisk virksomhed, ligesom man havde overvejet en ordning med en offentlig tilladelse, bevilling, autorisation eller lignende.

Baggrunden for at gennemføre netop et markedsføringsforbud var, at et forbud mod at drive juridisk virksomhed blev anset for for vidtgående, mens man samtidig fandt det forbundet med store vanskeligheder at fastsætte nærmere betingelser for meddelelse af en offentlig tilladelse, ligesom en sådan tilladelse – med urette – kunne blive opfattet som en offentlig garanti af udøverens kvalifikationer.

1.3. Advokatvirksomhed

Advokater er som nævnt undtaget fra vinkelskriverlovens markedsføringsforbud. Denne særstilling skal ses i lyset af de særlige krav, som efter retsplejeloven stilles til udøvelsen af advokatvirksomhed.

Advokaters virksomhed er navnlig reguleret i retsplejelovens §§ 119-147 f og i Det Danske Advokatsamfunds vedtægt, der skal godkendes af justitsministeren, jf. retsplejelovens § 143, stk. 4.

Udøvelse af advokatvirksomhed kræver offentlig autorisation i form af advokatbeskikkelse, der meddeles af justitsministeren.

Det er efter retsplejelovens § 119 bl.a. et krav for at opnå beskikkelse som advokat, at ansøgeren har bestået juridisk kandidateksamen og i mindst 3 år har været i praktisk juridisk virksomhed som politi- eller dommerfuldmægtig eller som fuldmægtig hos en advokat, der udøver almindelig advokatvirksomhed. Det er desuden et krav, at ansøgeren – såfremt denne har opnået sin juridiske kandidateksamen efter den 1. januar 1997 – har været tilmeldt den teoretiske efteruddannelse og bestået den afsluttende prøve (advokateksamen).

Beskikkelse kan i visse tilfælde *nægtes*, herunder hvis den pågældende er dømt for et strafbart forhold, der begrundes en nærliggende fare for misbrug af adgangen til at udøve advokatvirksomhed eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der må kræves til udøvelse af advokatvirksomhed, jf. retsplejelovens § 121. Beskikkelse kan endvidere nægtes, hvis den pågældende i stilling eller erhverv har udvist en sådan adfærd, at der er grund til at antage, at den pågældende ikke vil udøve advokatvirksomhed forsvarligt.

Herudover kan beskikkelse nægtes, hvis den pågældende har betydelig forfalden gæld til det offentlige, hvorved forstås beløb i størrelsesordenen 50.000 kr. eller derover.

Efter retsplejelovens § 138 kan retten til at udøve advokatvirksomhed *frakendes* under en straffesag efter reglerne i straffelovens § 79, såfremt forholdet begrundet en nærliggende fare for misbrug af stillingen eller gør den pågældende uværdig til den agtelse og tillid, der må kræves til udøvelse af advokatvirksomhed. Frakendelse kan endvidere ske, såfremt advokaten har betydelig forfalden gæld til det offentlige, hvorved forstås beløb i størrelsesordenen 100.000 kr. eller derover.

Advokater er i udøvelsen af deres virksomhed forpligtet til at efterleve en række grundlæggende faglige og etiske krav. Retsplejelovens § 126 bestemmer således, at advokater skal udvise en adfærd, der stemmer med god advokatskik. Herunder skal advokaten udføre sit hverv grundigt, samvittighedsfuldt og i overensstemmelse med, hvad berettigede hensyn til klientens tarv tilsiger. God skik reglerne er en retlig standard, hvis indhold nærmere fastlægges af Advokatnævnet og domstolene.

Efter retsplejelovens § 126, stk. 2, må en advokat ikke kræve højere vederlag for sit arbejde, end hvad der kan anses for rimeligt. Bestemmelsen kan danne grundlag for, at en kredsbestyrelse eller Advokatnævnet beslutter, at et vederlag nedsættes eller bortfalder. Overtrædelse af bestemmelsen kan desuden medføre, at advokaten ifalder et disciplinæransvar.

Retsplejeloven fastsætter endvidere et særligt tilsyns-, kontrol- og disciplinærssystem for advokater. Således skal alle advokater, hvis beskikkelse ikke er deponeret eller frataget, være medlemmer af Advokatsamfundet, hvis bestyrelse, Advokatrådet, fører løbende tilsyn med advokaterne. Under Advokatsamfundet hører endvidere Advokatnævnet, der er tillagt disciplinære beføjelser over for advokaterne, herunder bl.a. muligheden for at idømme bøde på op til 200.000 kr. og/eller frakende en advokat retten til at udøve advokatvirksomhed.

Endelig gælder for advokater desuden en række særlige krav til bl.a. ansvarsforsikring, håndtering af betroede midler (klientkonti), særlige hæftelseskrav ved drift af advokatvirksomhed i selskabsform mv.

I medfør af Advokatsamfundets vedtægt har advokater således pligt til at tegne ansvarsforsikring til dækning af det erstatningsansvar, den pågældende som advokat måtte ifalde for formueskade påført tredjemand ved en simpelt uagtsom handling eller undladelse, der skyldes advokaten, hans autoriserede fuldmægtig(e) eller personale i øvrigt. Tegner eller opretholder advokaten ikke en sådan forsikring, skal den pågældende i stedet betale beløb til en erstatningsfond, som har til formål at yde erstatning for tab, som en advokats klient lider ved, at advokaten, hans fuldmægtig(e) eller personale i

øvrigt uretmæssigt har forbrugt betroede midler, jf. straks nedenfor, samt for tab, som lides ved en advokats eller dennes personales fejl, forsømmelse eller andet ansvarspådragende forhold i forbindelse med advokatvirksomhed.

I medfør af klientkontovedtægten påhviler der bl.a. advokaten en bogføringspligt. Således skal enhver advokat, der oppebærer penge for tredjemands regning i forbindelse med selvstændig advokatvirksomhed, i sit bogholderi føre en klienttilsværskonto, som til enhver tid viser størrelsen af advokatens samlede tilsvær af betroede midler. Hvad advokaten efter klienttilsværskontoens udvisende til enhver tid skal kunne tilsvære tredjemand, skal indestå på en særlig klientkonto i et pengeinstitut.

1.4. Samspillet mellem vinkelskriverloven og reglerne om udøvelse af advokatvirksomhed

Samspillet mellem vinkelskriverlovens markedsføringsforbud og retsplejeloovens krav til advokater har hidtil sikret en kontrol af juridiske tjenesteydelser. Der er løbende gennemført en tilpasning af reglerne, herunder er vinkelskriverlovens markedsføringsforbud gennem tiderne blevet lempet på en række afgrænsede områder.

Eksempelvis kan nævnes skødeskrivningsforbudets ophævelse pr. 1. januar 1997.¹¹

Vinkelskriverloven fandt frem til 1. oktober 1997 ligeledes anvendelse på inkassovirksomhed. Bestemmelsen herom i vinkelskriverlovens § 1, stk. 1, nr. 2, blev imidlertid ophævet ved lov nr. 319 af 14. maj 1997 om inkassovirksomhed, der fastsatte nærmere krav til personer og selskaber med hensyn til autorisation, sikkerhedsstillelse, godkendelse af personale, henvendelser til skyldneren, behandlingen af inddrevne midler mv.

1.5. Retstilstanden i Sverige, Norge, England og Tyskland

1.5.1. Sverige

I Sverige kan enhver drive erhvervmæssig virksomhed med juridisk rådgivning. Der stilles således ikke særlige krav, herunder f.eks. uddannelsesmæssige krav, til den, der ønsker at drive virksomhed med juridisk rådgivning. I modsætning til de gældende danske regler på dette område, er det i Sverige tilladt at markedsføre sådanne ydelser.

---

¹¹ Ved lov nr. 453 af 30. juni 1993 om omsætning af fast ejendom blev det i § 6, stk. 3, i ejendomsmæglerloven indeholdte forbud mod, at ejendomsmæglerne og disses medarbejdere udfærdiger de til tinglysning bestemte dokumenter om overdragelse af fast ejendom flyttet over i § 2 a i vinkelskriverloven, idet ejendomsmæglerloven samtidig blev ophævet. Herudover blev det fastsat, at skødeskrivningsforbuddet skulle ophæves pr. 1. januar 1997, jf. § 34 i lov nr. 453 af 30. juni 1993 om omsætning af fast ejendom.

Den, der under udøvelsen af nævnte virksomhed har gjort sig skyldig i "ett brott som inte är ringa", kan fratages retten til at yde juridisk bistand i op til 10 år. Patent- og Registreringsverket fører et register over de personer, der er blevet frataget retten til at udøve virksomhed med juridisk rådgivning.

Personer/virksomheder, der driver juridisk rådgivning kan herudover ifalde erstatningsansvar ifølge de almindelige erstatningsretlige regler.

Der stilles ikke herudover særlige krav, til personer/virksomheder, der driver virksomhed med juridisk rådgivning. Dvs. der findes ikke særregler om uddannelseskraft, etiske regler, ansvarsforsikring el.lign.

Der har været en lang tradition for disse regler i svensk ret. Justitiedepartementet i Sverige har overfor arbejdsgruppen oplyst, at der findes en række virksomheder, der driver virksomhed med juridisk rådgivning i Sverige. Typisk er der tale om nichevirksomheder, der har specialiseret sig på et særligt område, f.eks. udlændingeret, familieret o.lign.

Der findes en brancheorganisation for sådanne virksomheder – Sammenlutningen for Sveriges Juridiska Bureauer. Denne brancheorganisation har fastlagt et sæt etiske spilleregler for sine medlemsvirksomheder.

Justitiedepartementet i Sverige har overfor arbejdsgruppen oplyst, at der ikke har været rejst kritik af de gældende regler.

1.5.2. Norge

Frem til 1991 svarede den norske retstilstand vedrørende erhvervsmæssig udøvelse af juridisk rådgivning i store træk til den gældende retstilstand i Danmark.

I 1991 blev lovgivningen på området for juridisk virksomhed imidlertid revideret, således at også jurister uden advokatbeskikkelse under visse nærmere vilkår kan drive juridisk rådgivningsvirksomhed. Herudover kan andre erhvervsudøvere yde juridisk rådgivning inden for visse nærmere afgrænsede områder, hvor de pågældende har en tilfredsstillende juridisk uddannelse:

Retshjelpere

Personer med juridisk embedseksamen kan yde juridisk rådgivning. Forretningen skal drives som enkeltmandsvirksomhed. Det er en forudsætning, at vedkommende har opnået autorisation fra Tilsynsrådet for advokatvirksomhed, at der fremlægges kriminalregisterattest, og at der stilles behørig sikkerhed.

Revisorer og Integrert rettsbistand

Registrerede og statsautoriserede revisorer har adgang til inden for skatteområdet uden særskilt tilladelse at yde juridisk rådgivning. Det er ikke et krav, at vedkommende klient samtidig ydes sædvanlig revisorbistand. Andre virksomhedsudøvere kan i den udstrækning, juridisk rådgivning er en integreret led i den pågældendes hovedvirksomhed, yde juridisk rådgivning. Det drejer sig om ejendomsmæglere, pengeinstitutter, revisorer, inkassobureauer, arkitekter, ingeniører m.fl. Selv om vedkommende virksomhedsudøver er advokat, anses den juridiske rådgivning *ikke* som advokatvirksomhed.

Særskilt tilladelse

Tilsynsrådet kan give en person, der inden for specielle retsområder har den fornødne ekspertise, tilladelse til at yde juridisk rådgivning inden for sådanne retsområder. Tilsynsrådet kan i øvrigt opstille alders- og vandelskrav. Der er ikke, som det er tilfældet med rettsbistand, fastsat bestemmelser om, at rådgivningsvirksomheden skal drives som enkeltmandsvirksomhed.

1.5.3. England

I England kan som udgangspunkt enhver drive erhvervmæssig virksomhed med juridisk rådgivning, når blot den pågældende ikke giver modtageren den opfattelse, at rådgiveren er advokat (det vil sige "barrister" eller "solicitor").

Således er i dag alene fem specifikke emneområder reserveret advokater samt visse andre særligt autoriserede eller registrerede tjenesteydere (f.eks. certificerede notarer): Partsrepræsentation for de højere retter, forberedelse af retssager (for alle retter), herunder f.eks. udtagelse af stævning, overdragelse af rettigheder over faste ejendomme, visse opgaver i forbindelse med behandlingen af dødsboer og juridisk rådgivning vedrørende immigration og asyl.

Den gældende generelle lovning, f.eks. markedsføringsloven og lov om forbrugerbeskyttelse, finder anvendelse på rådgivning ydet af juridiske rådgivere.

Regeringen har for så vidt angår juridisk rådgivning på dødsboskifteområdet tilkendegivet, at den overvejer at ændre den eksisterende lovgivning med henblik på at tillade nye aktører på dette område, f.eks. pengeinstitutter, kreditforeninger, forsikringselskaber mv.

Lovgivningen i henholdsvis Skotland og Nordirland adskiller sig i et vist omfang fra den i England gældende lovgivning på området for juridisk rådgivning.

1.5.4. Tyskland

I Tyskland er det som udgangspunkt forbudt for ikke-advokater at yde juridisk rådgivning.

Pensionsrådgivere, forsikringsrådgivere, fragtrevisorer, autoriserede auktionseledere, inkassatorer og retslærde i udenlandsk ret kan dog meddeles tilladelse til erhvervsmæssigt at yde juridisk rådgivning inden for de pågældendes fagområder. Som en forudsætning for meddelelse af tilladelse kan der stilles krav om dokumentation for ansøgers personlige egnethed og faglige kundskaber. For så vidt angår de faglige kundskaber, skal såvel den pågældendes teoretiske som praktiske kundskaber kunne dokumenteres.

Det er ligeledes tilladt for statsautoriserede revisorer, autoriserede skatterevisorer, skatterådgivere, skattebefuldmægtigede, formueforvaltere, forvaltere af fast ejendom og tilsvarende erhvervsudøvere at yde juridisk bistand, såfremt den juridiske bistand står i umiddelbar forbindelse med de pågældendes hovedvirkeområde og den juridiske bistand er en forudsætning for hovedydelsens forsvarlige udførelse.

De faggrupper, som er meddelt tilladelse til i et vist omfang at yde juridisk rådgivning, jf. ovenfor, er ikke pligtige til at være behørigt forsikrede. Imidlertid betinger præsidenterne for by- og landsretterne, der har kompetencen til at meddele personer tilladelse til at yde juridisk rådgivning, i stadigt stigende omfang tilladelserne af, at de pågældende rådgivere er behørigt ansvarsforsikrede. Der stilles derimod ikke krav om f.eks. sikkerhedsstillelse.

For den overvejende del af de personer, der er meddelt tilladelse til at yde juridisk bistand, gælder et absolut markedsføringsforbud. Imidlertid fortolkes bestemmelsen i dag således, at det er tilladt de pågældende rådgivere at markedsføre sig med juridisk bistand i samme omfang, som det er tilladt advokater i Tyskland.

Alle de personer, der er meddelt tilladelse til at yde juridisk bistand, er underlagt tilsyn af den stedlige by- eller landsret.

Den tyske forbundsregering har besluttet, at den gældende lovgivning på området for juridisk rådgivning skal gennemgås med henblik på at foretage eventuelle tilpasninger i lyset af samfundsudviklingen. Det tyske Justitsministerium kan imidlertid ikke på nuværende tidspunkt oplyse nærmere herom.

1.6. Vinkelskriverlovens konkurrencebegrænsende virkning

Vinkelskriverloven afskærer andre rådgivergrupper end advokater og de rådgivere, som specifikt er undtaget fra lovens anvendelsesområde, fra at kunne reklamere med juridisk rådgivning. Reklameringsforbuddet medfører reelt, at andre rådgivergrupper end de rådgivere, som er undtaget fra loven, er afskåret fra at kunne drive erhvervsmæssig virksomhed med juridisk rådgivning.

Forbuddet betyder, at f.eks. en person, der har et stort kendskab til og erfaring med et specifikt juridisk område, i praksis er afskåret fra at drive rådgivningsvirksomhed på dette felt, eftersom den pågældende ikke lovligt kan reklamere med ydelsen. Omvendt kan f.eks. en patentagent lovligt reklamere for ydelser vedrørende bistand i forbindelse med patentansøgninger.

Forbuddet i vinkelskriverloven betyder ligeledes, at jurister fra andre EU-medlemsstater, der ikke er advokater, og jurister og advokater fra lande uden for EU i praksis afskæres fra at kunne drive erhvervmæssig juridisk rådgivning i Danmark, hvorfor Danmark må tage forbehold på området for ”foreign legal consulting” (hvorefter udenlandske advokater får ret til at rådgive og sælge ydelser i et andet land end den pågældendes hjemland på områder, hvor vedkommende er kvalificeret) i de igangværende internationale GATS-forhandlinger i WTO-regi.

Dertil kommer, at det efter arbejdsgruppens opfattelse kan virke paradoksalt, at en person på den ene side gerne må yde juridisk rådgivning, men at den pågældende samtidig er afskåret fra at markedsføre sig hermed.

Der efterspørges formentlig i dag flere og mere komplekse juridiske rådgivningsydelser fra forbrugere og virksomheder. Samtidig er der en tendens til stigende specialisering i samfundet, hvorfor det i dag i højere grad kan være relevant at tilbyde juridisk ekspertrådgivning på nicheområder. Forbuddet mod markedsføring af juridiske ydelser rammer de virksomheder, der kunne have en interesse i at forsøge at etablere sig bl.a. med en sådan rådgivning. Forbuddet må f.eks. antages at udgøre en barriere for mindre rådgivningsvirksomheder, der allerede er etableret, og som kunne have en interesse i at udbrede sit virkefelt, samt for incitamentet til at starte som iværksætter på dette område.

Det er således samlet arbejdsgruppens vurdering, at markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven indeholder en u hensigtsmæssig adgangsbarriere til markedet for juridiske rådgivningsydelser. En ophævelse af markedsføringsforbuddet vil betyde, at det bliver muligt for andre rådgivere end advokater og de særlige rådgivere, der allerede i et vist omfang er undtaget fra markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven, i højere grad at markedsføre juridiske ydelser. Dermed vil der blive åbnet mulighed for en højere grad af konkurrence mellem forskellige former for juridiske rådgivningsydelser, f.eks. mellem advokater og andre rådgivere.

1.7. Særlige forholdsregler i forbindelse med en ophævelse af markedsføringsforbuddet

Markedsføringsforbuddet er som nævnt ovenfor begrundet i et ønske om rådgivningsydelser af et vist niveau. Det er derfor relevant at overveje, om der kan foretages en fuldstændig liberalisering af reglerne, eller om der f.eks. bør stilles visse særlige krav til de nye markedsaktører.

1.8. Markedsføringsloven

En ophævelse af markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven vil betyde, at markedsføring af juridiske rådgivningsydelse omfatter af markedsføringslovens bestemmelser.

Reglerne i markedsføringsloven finder anvendelse i privat erhvervsvirksomhed og offentlig virksomhed, som kan sidestilles hermed. Det følger af lovens § 1, at der i sådan virksomhed ikke må foretages handlinger, som strider mod god markedsføringsskik. "Markedsføring" anvendes i vid betydning og omfatter ikke kun reklamering i teknisk forstand, men enhver handling foretaget i erhvervsøjemed.

Det følger af loven, at der ikke må anvendes urigtige, vildledende eller urimeligt mangelfulde angivelser, som er egnet til at påvirke efterspørgsel eller udbud af varer, fast ejendom og andre formuegoder samt arbejds- og tjenesteydelser. Overtrædelse af dette forbud er strafbar.

Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med, at loven overholdes, navnlig ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn. Forbrugerombudsmanden kan anlægge sager vedrørende forbud eller påbud ved Sø- og Handelsretten samt anmode anklagemyndigheden om tiltalerejsning ved overtrædelse af lovens strafbelagte bestemmelser. Desuden kan Forbrugerombudsmanden i sager, hvor en flertal af forbrugere i forbindelse med overtrædelse af bestemmelserne i markedsføringsloven har ensartede krav på erstatning, på begæring indtale kravene.

Hertil kommer, at enhver med retlig interesse – f.eks. i forbindelse med en tvist mellem to erhvervsdrivende - kan anlægge en forbudssag ved domstolene vedrørende overtrædelser af markedsføringsloven.

Personer, der handler i strid med markedsføringsloven, vil kunne pådrage sig et erstatningsansvar i overensstemmelse med dansk rets almindelige regler.

På de områder, som er omfattet af loven, kan Forbrugerombudsmanden efter forhandling med de relevante erhvervs- og forbrugerorganisationer udarbejde og offentliggøre retningslinier for markedsføring på nærmere angivne områder, der må anses for væsentlige, navnlig ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn. Forbrugerombudsmanden har udstedt retningslinier vedrørende f.eks. retningslinier ved uanmodet telefonisk annoncetegning¹².

Retningslinierne er ikke juridisk bindende, men handlinger i strid med retningslinierne må i almindelighed forventes at blive betragtet som stridende mod god markedsføringsskik. Retningslinierne afskærer ikke domstolene fra

at foretage en prøvelse af, om overtrædelse i det enkelte tilfælde er i strid med god markedsføringskik eller andre bestemmelser i loven.

1.9. Forbrugerklagenævnet

Ud over den beskyttelse, som markedsføringsloven indebærer, jf. ovenfor, vil Forbrugerklagenævnet i et vist omfang være kompetent til at træffe afgørelse i forbrugerklagesager om juridisk rådgivning.

Forbrugerklagenævnet behandler som udgangspunkt klager fra forbrugere vedrørende varer eller arbejds- og tjenesteydelser, for hvilke vederlaget udgør 100.000 kr. eller derunder, dog mindst 800 kr., og som hidrører fra privat virksomhed. Det gælder dog ikke de områder, som er undtaget i bekendtgørelse om forbrugerklager. Efter bekendtgørelsens § 3, stk. 3, nr. 9, kan der ikke klages over arbejds- og tjenesteydelser, der hidrører fra liberale erhverv, hvis virksomheden udøves af personer med en videregående, offentlig anerkendt uddannelse eller en offentlig autorisation eller beskikkelse. Det vil sige, at der ikke kan klages til Forbrugerklagenævnet over ydelser fra f.eks. læger, tandlæger, dyrlæger, arkitekter, rådgivende ingeniører, ejendomsmæglere, revisorer mv.

Bestemmelsen medfører, at klager over juridisk rådgivning udført af f.eks. en cand.jur. eller en cand.merc.jur. ikke vil kunne indbringes for Forbrugerklagenævnet. I disse tilfælde vil forbrugeren være henvist til at indbringe sagen for domstolene. Derimod vil en klage over juridisk rådgivning, der er ydet af f.eks. en rådgivende ingeniør, kunne indbringes for Forbrugerklagenævnet, idet der er tale om rådgivning vedrørende spørgsmål, som *ikke* ligger inden for den pågældendes uddannelse, autorisation eller beskikkelse. Forbrugerklagenævnet vil ligeledes være kompetent for så vidt angår klager over rådgivning, som ydes på baggrund af en korterevarende eller en mellem-lang uddannelse.

I de sager, hvor Forbrugerklagenævnet er kompetent, vil nævnet kunne træffe afgørelse i konkrete tvister mellem en forbruger og en erhvervsdrivende. En klage kan angå samtlige omstændigheder i retsforholdet mellem parterne. Klagen kan således f.eks. angå spørgsmål vedrørende aftalens indgåelse, indhold og gyldighed, spørgsmål vedrørende den erhvervsdrivendes ydelse (mangelsindsigelse) og spørgsmål om erstatning.

Forbrugerklagenævnets afgørelser baseres på de almindelige formueretlige regler, herunder særligt aftalelovens regler og dansk rets almindelige erstatningsregler.

Retningslinier eller vejledninger udstedt af Forbrugerombudsmanden vil i kraft af deres offentligretlige karakter ikke selvstændigt kunne danne grundlag for en afgørelse ved Forbrugerklagenævnet, men retningslinierne vil i en verserende klagesag kunne have afsmittende virkning. Således vil de bl.a.

kunne indgå i vurderingen af, hvad forbrugeren kan forvente i et aftaleforhold af denne sagstype.

Retstilstanden for sager, der *ikke* kan indbringes for Forbrugerklagenævnet (eller et andet særligt nævn), vil herefter svare til den, som gælder i andre typer af sager, hvor der ikke er nedsat et klagenævn, f.eks. på arkitektområdet. Det vil sige, at der alene kan rejses sag ved domstolene. En tvist mellem to erhvervsdrivende vedrørende juridisk bistand vil således skulle afgøres af domstolene.

Forbrugerklagenævnsordningen stammer tilbage fra 1975. Ved etableringen af dette nævn var det hensigten fremover at udvide nævnets kompetence. Dette er imidlertid ikke sket i nævneværdigt omfang. Med ændringen af regelsættet vedrørende forbrugerklager, jf. lov nr. 456 af 10. juni 2003 om forbrugerklager, er det endvidere intentionen, at der i de enkelte brancher skal oprettes særlige klagenævne.

1.10. Hvilke regler gælder for andre rådgivningsydelser

Som nævnt ovenfor er en række juridiske rådgivningsydelser allerede undtaget fra markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven. Reguleringen af de enkelte rådgivningsområder er i dag vidt forskellige, jf. oversigten straks nedenfor.

Oversigt over regler for andre rådgivningsydelser

Rådgivningstyper	Regelgrundlag	Kompetencekrav	Regler om god skik	Afgørelse af tvister	Tilsyn	Lovpligtig ansvarsforsikring
Advokater	Retsplejeloven og advokate-tiske regler	Kræver beskikkelse som advokat	JA - de advokate-tiske regler	Advokatnævnet og domstolene	Advokatrådet	JA - følger af vedtægten for Advokatsamfundet)
Revisorer	Revisorloven	Revision må kun udføres af statsaut. rev. el. reg. revisorer	JA – god revisorskik i revisorloven f.s.a. kerneområde	Disciplinær-nævnet f.s.a. kerneområde	Revisortilsynet	JA - følger af revisorloven f.s.a. kerneområde
Auktionsledere	Lov om offentlig auktion ved auktionsledere	Beskikkelse	NEJ	Domstolene	Tilsynet føres af den stedlige fogedret	NEJ - krav om sikkerhedsstillelse (i praksis tegnes en forsikring)
Banker	Lov om banker og sparekasser	Godkendelseskrav	JA – bkg. nr. 604 af 26. juni 2003 om god skik	Pengeinstitut-ankenævnet/domstolene	Finanstilsynet	NEJ
Arkitekter	Lov om registrerede arkitekter mv.	Registreringskrav	NEJ - Danske Arkitekters Landsforbunds vedtægter er imidlertid typisk en fast	Domstolene	NEJ	NEJ

			bestanddel af aftalegrundlaget i byggeopgaver			
Landinspektører	Lov om landinspektører	Krav om beskikkelse som landinspektør	JA - i landinspektørloven	Landinspektørnævnet	NEJ	NEJ
Patentagenter	Patentloven	NEJ	NEJ	Domstolene	NEJ	NEJ
Ejendomsformidlere	Lov om om sætning af fast ejendom	Registreringskrav	NEJ – Dansk Ejendomsmæglerforening har dog indgået en aftale med Forbrugerombudsmanden, ligesom reglerne fremgår af DE vedtægter.	Klagenævnet for ejendomsformidling/ domstolene	NEJ	NEJ - krav om sikkerhedsstillelse(i praksis tegnes en forsikring)

Som det fremgår af oversigten, er der på de fleste områder fastsat god skik-regler om erhvervets udførelse. For så vidt angår advokater, revisorer, banker mv. og landinspektører følger reglerne om god skik af vedtægter mv. udstedt i henhold til lovgivningen, nævnspraksis etc., mens brancheorganisationerne inden for de øvrige erhverv – når bortses fra Auktionslederforeningen – selv har fastsat god skik-regler.

Som hovedregel stilles der ikke i lovgivningen krav om tegning af en ansvarsforsikring. Dette krav gælder således kun for advokater og revisorer. I lovgivningen stilles der dog for så vidt angår auktionsledere og ejendomsformidlere krav om sikkerhedsstillelse. I praksis er disse sikkerhedsstillelser konverteret til forsikringsordninger, hvor forsikringsselskaberne hæfter som selvskyldnerkautionister.

Uanset at der ikke i lovgivningen stilles krav om forsikring, gælder det for de fleste af de liberale erhverv, der er opregnet i oversigten, at brancheorganisationerne i deres vedtægter eller reglementer har fastsat, at deres medlemmer er pligtige at tegne en ansvarsforsikring. Dette gælder således f.eks. arkitekter (Danske Arkitekters Landsforbund), landinspektører (Den Danske Landinspektørforening) og patentagenter (De Danske Patentagenters Forening).

På de fleste rådgivningsområder er der nedsat et klagenævn (advokater, revisorer, banker mv. samt ejendomsformidlere), mens et egentligt tilsyn kun finder sted for så vidt angår advokater, revisorer, banker mv. og auktionsledere.

1.11. Behovet for særregler

En ophævelse af markedsføringsforbuddet i vinkelskriverloven vil betyde, at markedsføringen af juridiske rådgivningsydelse omfattes af markedsføringsloven.

Således vil Forbrugerombudsmanden være kompetent i forhold til overtrædelser af markedsføringsloven for så vidt angår juridisk rådgivning ydet forbrugere. Forbrugeren har endvidere i visse tilfælde mulighed for at klage til Forbrugerklagenævnet, hvis forbrugeren ikke har fået den rådgivning, som vedkommende har betalt for.

Sker markedsføring af juridiske rådgivningsydelser i strid med loven over for erhvervsdrivende, vil sagen skulle indbringes for domstolene.

Spørgsmålet er, om det vil være hensigtsmæssigt at indføre yderligere regler i forhold til juridiske rådgivere i lighed med en eller flere af de særlige regler, der gælder for advokater, jf. straks nedenfor.

1.11.1. Regler om god skik

Arbejdsgruppen har for det første overvejet, i hvilket omfang det af hensyn til en betryggende beskyttelse af modtageren af rådgivningsydelsen vil være hensigtsmæssigt at fastsætte regler om god skik for så vidt angår juridisk bistand ydet af ikke-advokater.

God skik-regler vil være til fordel for modtageren af juridisk rådgivning, fordi reglerne stiller krav til den rådgivning og markedsføring, som rådgiveren skal levere. Regler om god skik kan tillige indebære en fordel for den enkelte rådgiver, fordi reglerne giver større vished om, hvad der som minimum kræves af den pågældende.

Der er i mange brancher fastsat god skik-regler, jf. ovenfor i afsnit 1.11. Erfaringerne fra andre rådgivningsområder, f.eks. på området for økonomisk rådgivning, tyder på, at det er hensigtsmæssigt, at der fastsættes regler om god skik.

I mange tilfælde vil det være en fordel, at en branche selv tager initiativ til at fastsætte god skik-regler. På området for juridisk rådgivning vil der i begyndelsen sandsynligvis blive tale om et begrænset antal af nye markedsaktører, og der vil dermed formentlig ikke umiddelbart være grundlag for etablering af en egentlig brancheforening, der kan udstede god skik regler.

Som nævnt i afsnit 1.9. følger det af markedsføringsloven, at Forbrugerombudsmanden kan fastsætte retningslinier for markedsføring på nærmere angivne områder. Sådanne retningslinier indeholder typisk en mere detaljeret beskrivelse af den erhvervsdrivendes forpligtelser ved den pågældendes markedsføring af sine ydelser.

God skik-regler på området for juridisk rådgivning kunne f.eks. indeholde regler om, at rådgiveren skal give oplysning om fagområde, timepris og om der er tegnet en ansvarsforsikring. Det kunne ligeledes overvejes at fastsætte krav om, at aftaler skal indgås skriftligt, og at aftalen som minimum skal

indeholde oplysning om f.eks. rådgiverens fagområde samt hvilken form for rådgivningsydelse, der er aftalt.

Man kan forestille sig to forskellige modeller for god skik regler:

1. Vinkelskriverloven ophæves, og området reguleres via markedsføringsloven. Der fastsættes regler om god skik for markedsføring af juridisk rådgivning i form af en vejledning udstedt af Forbrugerombudsmanden.

Denne model forudsætter, at Forbrugerombudsmanden udnytter sin kompetence til at udstede retningslinier på området for erhvervsmæssig juridisk rådgivning.

Fordelen ved denne model er, at markedsføringslovens almindelige regler vil finde anvendelse på området for juridisk rådgivning. Forbrugerombudsmandens udstedelse af retningslinier vil tage udgangspunkt i de generelle regler i markedsføringsloven og vil løbende kunne tilpasses de forhold, som specifikt gør sig gældende på dette område. Fordelen ved modellen er tillige, at Forbrugerombudsmanden vil føre tilsyn med, at markedsføringsloven og retningslinierne overholdes. I den forbindelse bemærkes, at Forbrugerombudsmanden som tidligere nævnt har processuelle beføjelser.

En ulempe ved modellen er, at retningslinierne ikke er juridisk bindende, hvilket bl.a. betyder, at en overtrædelse af reglerne ikke nødvendigvis vil have retsvirkninger for rådgiveren i tilfælde af en tvist for domstolene. Som tidligere nævnt må handlinger i strid med retningslinierne imidlertid i almindelighed forventes at blive betragtet som stridende mod god markedsføringsskik.

En anden ulempe ved modellen er, at der er tale om et område med et begrænset antal af nye markedsaktører – ofte uorganiserede – fra adskillige forskellige erhverv. Der vil formentlig ikke være grundlag for etablering af en egentlig brancheorganisation, som vil kunne indgå i en forhandling med Forbrugerombudsmanden, hvilket normalt er en forudsætning for Forbrugerombudsmandens kompetence i markedsføringsloven.

2. Vinkelskriverloven ændres, og reglerne om god skik reguleres i loven eller via en bemyndigelsesbestemmelse i loven i en bekendtgørelse.

Fordelen ved denne model er, at god skik-reglerne vil være bindende for de virksomheder, der udbyder juridisk rådgivning. Fastsættelse af bindende regler for ordningen vil tillige indebære den fordel, at der allerede fra start er et regelsæt, som aktørerne på markedet kan indrette sig efter. Dette vil være til gavn for både forbrugerne og for de juridiske rådgivere.

Ulempen ved modellen vil være, at der skal etableres et selvstændigt regelsæt på et område i stedet for markedsføringslovens almindelige bestemmelser.

Det er arbejdsgruppens vurdering, at det vil være hensigtsmæssigt i vinkelskriverloven samtidig at skabe hjemmel til, at Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med reglernes overholdelse.

Et eksempel på en sådan ordning findes i lov nr. 492 af 7. juni 2001 om forbud mod tobaksreklame m.v., hvor tilsynsforpligtelsen med reglernes overholdelse er henlagt til Forbrugerombudsmanden.

1.11.2. Arbejdsgruppens forslag til model

Efter en samlet vurdering mener arbejdsgruppen, at model to indeholder den mest hensigtsmæssige forbrugerbeskyttelse.

Modellen indebærer, at der skal fastsættes bindende regler om god skik vedrørende juridisk rådgivning. Arbejdsgruppen foreslår, at de nærmere regler vedrørende god skik fastsættes i bekendtgørelse, idet det i modsætning til regulering i lov giver en mere fleksibel adgang til at justere reglerne, såfremt der viser sig behov herfor. Det foreslås, at vinkelskriverloven ændres således, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte de nærmere regler.

Arbejdsgruppen foreslår, at Forbrugerombudsmanden får kompetence til at føre tilsyn med, at reglerne i bekendtgørelsen overholdes. Som en konsekvens heraf foreslår arbejdsgruppen, at Forbrugerombudsmanden medinddrages i forbindelse med bekendtgørelsens udarbejdelse.

1.11.3. Oprettelse af særligt klagenævn

Som anført i afsnit 1.10. og 1.12. vil tvister opstået i forbindelse med levering af juridiske rådgivningsydelser i visse tilfælde skulle indbringes for domstolene, såfremt vinkelskriverloven ændres, idet Forbrugerklagenævnet er begrænset i sin kompetence.

Arbejdsgruppen har på den baggrund overvejet, om der bør oprettes et særligt klagenævn, eller om det vil være en acceptabel løsning, at sådanne tvister skal søges løst ved anlæggelse af en retssag ved de almindelige domstole. Ulempen ved den sidstnævnte ordning vil bl.a. være, at omkostningerne ved at få en tvist løst vil være større. Nogle sager vil måske af den årsag blive opgivet.

Det er endnu uvist, hvor stort et marked der vil udvikle sig vedrørende juridisk rådgivning, og det er ligeledes behæftet med betydelig usikkerhed, hvor mange klagesager der må forventes. Af disse grunde er arbejdsgruppen af den opfattelse, at der ikke på nuværende tidspunkt er grundlag for at oprette et særligt klagenævn vedrørende juridisk rådgivning.

Arbejdsgruppen finder derimod, at det ud fra forbrugerbeskyttelseshensyn vil være mest hensigtsmæssigt, at Forbrugerklagenævnets kompetence udvides til også at omfatte juridisk rådgivning. En sådan klageadgang til Forbrugerklagenævnet vil efter arbejdsgruppens vurdering være tilstrækkelig til beskyttelsen af forbrugerne.

Endelig bemærkes, at der fortsat består muligheden for eventuelt senere at etablere et særligt klagenævn, såfremt der måtte vise sig et konkret behov herfor.

1.11.4. Uddannelsesmæssige krav

Arbejdsgruppen har endvidere overvejet, om der i forbindelse med en ophævelse af markedsføringsforbuddet vil være behov for at stille særlige krav til de personer, som ønsker at drive virksomhed med juridisk rådgivning, jf. tillige nedenfor i afsnit 1.12.5. om ansvarsforsikring/sikkerhedsstillelse.

Således har arbejdsgruppen bl.a. overvejet at foreslå beskyttelsen af modtagere af juridisk rådgivning mod ukvalificeret bistand varetaget ved lovgivningsmæssigt at stille uddannelsesmæssige krav til udbydere af juridisk rådgivning, således at bevillingen, autorisationen el.lign. til at yde juridisk rådgivning betinges af bl.a. særlige uddannelseskrav.

Projektgruppen har imidlertid ikke fundet det hensigtsmæssigt at foreslå en sådan ordning.

Det ville således være vanskeligt i praksis at skulle fastlægge f.eks. særlige uddannelsesmæssige krav. En række grunduddannelser og videregående uddannelser, herunder erhvervsrettede efteruddannelser, indeholder i dag undervisning i juridiske discipliner af forskellig art.

Det bærende argument mod en ordning, hvorefter udøvelsen af virksomhed med juridisk bistand blev betinget af en offentlig tilladelse, der alene kan meddeles personer med bl.a. særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer, har dog været, at en sådan ordning ville kunne opfattes som en offentlig garanti for udøvernes kvalifikationer.

Som anført i afsnit 1.2., blev vinkelskriverlovens markedsføringsforbud indført for at dæmme op for en kritik af, at juridisk rådgivning i perioden op til 1943 ikke havde været reguleret med den følge, at juridiske ydelser i et ikke ringe omfang blev udført af fagligt ukvalificerede personer. Ønsket var at beskytte offentligheden mod at søge juridisk bistand hos ukvalificerede personer.

Før lovændringen i 1943 blev alternativer til markedsføringsforbuddet overvejet, herunder et egentlig forbud mod, at private kunne drive juridisk virksomhed. Der blev tillige overvejet en ordning med en offentlig tilladelse, en

bevilling, autorisation eller lignende. Markedsføringsforbuddet blev valgt, fordi et fuldstændigt forbud mod privates udøvelse af juridisk rådgivning blev betragtet som for vidtgående og en frygt for, at en evt. bevilling/autorisation skulle kunne tages som udtryk for en offentlig garanti af udøverens kvalifikationer.

Som tidligere nævnt er arbejdsgruppen af den opfattelse, at det vil være muligt at ophæve markedsføringsforbuddet, såfremt der samtidig fastsættes regler om god skik, idet modtagere af juridisk rådgivning herigennem i et ikke ubetydeligt omfang beskyttes mod ukvalificeret juridisk rådgivning.

Det bemærkes, at arbejdsgruppen ikke har overvejet at lempe kravene til at opnå advokatbeskikkelse, idet det af samfundsmæssige hensyn – herunder også forbrugerbeskyttelsehensyn – må anses for at være af afgørende betydning, at der er adgang for offentligheden til advokatydelser på et vist fagligt og etisk niveau.

Efter retsplejelovens § 120, stk. 1, må personer, der ikke har beskikkelse som advokat, og personer, der er udelukket fra at udøve advokatvirksomhed, eller hvis ret hertil er ophørt i medfør af retsplejeloven, som tidligere nævnt ikke betegne sig som advokat eller benytte anden betegnelse, der er egnet til forveksling hermed. En advokat, der har deponeret sin beskikkelse i Justitsministeriet, må ikke betegne sig som advokat i forbindelse med forretningsforhold.

Efter retsplejelovens § 124, stk. 1, er advokatselskaber eneberettigede til i navnet at anvende betegnelsen ”advokataktieselskab” eller ”advokatanpartselskab”. Et advokatselskab må kun have til formål at drive advokatvirksomhed.

Kun advokater og advokatselskaber kan på den baggrund tilkendegive at udbyde advokatydelser. På samme måde kan andre rådgivningsgrupper ikke tilkendegive, at den juridiske rådgivning, som tilbydes, varetages af advokater ansat i virksomheden.

En tilladelses- eller autorisationsordning for andre end advokater vil efter arbejdsgruppens opfattelse medføre en risiko for ugenomsigtighed med hensyn til de forskellige udbyderes kvalifikationer og kompetencer samt de faglige og etiske rammer, som de enkelte rådgivergrupper er underlagt.

Disse forhold indebærer samlet set, at der efter arbejdsgruppens vurdering ikke bør opstilles særlige uddannelsesmæssige krav til de rådgivere af juridiske ydelser, der ikke er advokater.

1.11.5. Ansvarsforsikring

Arbejdsgruppen har endvidere overvejet, om det vil være hensigtsmæssigt at stille krav om f.eks. en ansvarsforsikring til dækning af det økonomiske

erstatningsansvar, som måtte opstå i forbindelse med juridiske rådgiveres virksomhed.

En ansvarsforsikring medfører, at adgangen til markedet indsnævres, fordi det vil betyde, at kun erhvervsdrivende med ansvarsforsikring vil kunne udbyde ydelsen.

Det kan på den ene side anføres, at hensynet til rådgiverens klienter tilsiger, at der bør stilles krav om, at rådgiveren med sikkerhed kan honorere et eventuelt økonomisk krav i forbindelse med erstatningspådragende juridisk rådgivning.

På den anden side er det arbejdsgruppens vurdering, at forsikringspræmien må antages at ville blive uforholdsmæssig høj, om et forsikringsselskab overhovedet vil tegne en sådan ansvarsforsikring. Det bemærkes herved, at advokater betaler en årlig præmie på ca. 15.000 kr. og opefter, hvilke ansvarsforsikringer tegnes under hensyntagen til, at der er tale om en advokat, til hvem der i retsplejeloven stilles helt særlige krav til uddannelse, behandling af betroede midler etc.

Arbejdsgruppen finder efter en samlet vurdering ikke, at det vil være hensigtsmæssigt at fastsætte krav om en tvungen forsikringsordning, idet en sådan ordning i realiteten vil kunne komme til at fungere som en ny adgangsbatteri til markedet for juridisk rådgivning.

Derimod finder arbejdsgruppen, at det på dette område – ligesom på de fleste andre områder – bør være frivilligt for virksomheder, der tilbyder juridisk rådgivning, at tegne en ansvarsforsikring.

Det bemærkes i den forbindelse, at en række rådgivningsområder allerede i dag fungerer uden lovpligtig ansvarsforsikring, jf. oversigten i afsnit 1.11. Samtidig har de pågældende brancher selv stillet som krav for optagelse i de respektive brancheforeninger, at der tegnes en ansvarsforsikring. Der er altså tale om, at brancherne selv vurderer, at det er hensigtsmæssigt med ansvarsforsikring, der bl.a. bruges som konkurrenceparameter i forhold til virksomheder uden for brancheforeningerne.

Arbejdsgruppen er dog af den opfattelse, at det i reglerne vedrørende god skik bør indsættes et krav om, at rådgiveren skal oplyse om, hvorvidt der er tegnet en ansvarsforsikring.

1.12. Anbefaling

Med udgangspunkt i ovenstående beskrivelse af vinkelskriverloven og lovens konkurrencebegrænsende virkning på området for juridisk rådgivning og bistand anbefales det, at vinkelskriverloven ændres, og den form for juridiske rådgivning, det i dag ikke er tilladt at markedsføre, fremover skal kunne markedsføres.

Det anbefales, at der fastsættes regler om god skik i en bekendtgørelse. Af disse regler bør det *bl.a.* fremgå, at alle aftaler om juridisk bistand skal udarbejdes skriftligt, at rådgiveren skal oplyse, om den pågældende er ansvarsforsikret mv. Det indstilles endvidere, at Forbrugerombudsmanden fører tilsyn med reglernes overholdes.

Det anbefales, at Forbrugerklagenævnets kompetence udvides til også at omfatte juridisk rådgivning.

Det anbefales tillige, at der ikke stilles særlige uddannelsesmæssige krav eller krav om tegning af en ansvarsforsikring, men at dette overlades til rådgiverne/branchen at afgøre.

Kapitel 2. Adgangen til at møde for andre i civile sager

Efter de gældende regler kan en part i en sag normalt vælge at være selvmøder. Retten kan dog pålægge parten at antage en advokat. Advokater ansat i interesseorganisationer kan give møde for den pågældende interesseorganisation i retssager for deres medlemmer inden for foreningens interesseområde, ligesom virksomhedsadvokater kan møde i sager på vegne virksomheden. I alle andre typer civile retssager har advokater mødemonopol. Arbejdsgruppen har indhentet oplysninger om reglerne i Sverige, hvor der er en lang tradition for, at advokater ikke har et lignende monopol på at give møde for en part i civile sager.

Anbefalinger

Der har i arbejdsgruppen været enighed om, at advokaters møderetsmonopol i civile sager som en konkurrencebegrænsende regulering kun bør opretholdes, hvis ordningen kan begrundes med tungtvejende hensyn, som ikke kan tilgodeses på en mindre konkurrencebegrænsende måde. På den baggrund anbefaler arbejdsgruppen, at der nedsættes et udvalg under Justitsministeriet om advokater, der skal analysere – og kan komme med forslag til – ændringer af reglerne om advokaters møderetsmonopol i civile sager, jf. kommissoriet for udvalget (bilag 2).

Kapitel 3. Ejerskab til advokatvirksomheder

Efter de gældende regler om ejerskab til advokatvirksomheder, kan kun advokater eje andele af et advokatselskab, ligesom der er fastsat regler om, at advokatvirksomheder kun må beskæftige sig med traditionel advokatvirksomhed. Baggrunden for reglerne er navnlig at sikre, at advokaten er uafhængig af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, og som kan være stridende mod klientens interesser.

Arbejdsgruppen har drøftet, i hvilket omfang det er muligt at bløde de gældende regler om ejerskab til advokatvirksomheder op, uden at det tilsidesætter hensynet til advokatstandens uafhængighed mv. Desuden har arbejds-

gruppen drøftet de muligheder, som de gældende regler giver, for samarbejde mellem de forskellige erhverv.

Anbefalinger

Arbejdsgruppen anbefaler, at der gennemføres en nærmere undersøgelse af reglerne om ejerskab til advokatvirksomheder i det ovenfor nævnte udvalg, jf. kommissoriet for udvalget (bilag 2).

Kapitel 4. Kuratorer

4.1. Gældende ret

Efter konkurslovens § 107, stk. 1, udpeger skifteretten straks efter afsigelse af konkursdekret en eller flere kuratorer. Skifteretten skal inden udpegnin-gen rådføre sig med de tilstedeværende kreditorer, der således – såfremt de ønsker det – i realiteten har stor indflydelse på valg af kurator.

Herudover kan skifteretten i forbindelse med afsigelse af konkursdekret bestemme, at der skal indkaldes til skiftesamling til valg af kurator, jf. konkurslovens § 108, stk. 1. Skiftesamling til valg af kurator skal endvidere afholdes, såfremt kurator eller en fordringshaver anmoder herom, jf. konkurslovens § 108, stk. 2.

På skiftesamlingen til valg af kurator kan det vedtages, at flere kuratorer skal vælges, ligesom skifteretten af egen drift kan udpege yderligere én kurator, jf. konkurslovens § 113, stk. 2 og 4. Anvendelsen af disse muligheder for udpegning af flere kuratorer kan f.eks. skyldes boets størrelse og komplicerede beskaffenhed, et ønske om repræsentation af forskellige former for sagkundskab og erfaring eller stærkt afvigende interesser hos forskellige grupper af kreditorer.

Ud over de generelle habilitetskrav, der følger af konkurslovens § 238, angiver konkursloven ikke, hvem der kan udpeges som kurator. Efter konkurslovens § 238 må ingen handle som kurator, revisor mv., hvis den pågældende er skyldnerens nærstående eller er afhængig af skyldneren, eller hvis der som følge af den pågældendes interesse i sagens udfald eller af andre grunde er tvivl om hans upartiskhed i det foreliggende spørgsmål.

4.2. Baggrunden for reglerne

I forarbejderne til konkurslovens regler om kuratorer peges der på, at det normalt vil være hensigtsmæssigt, at kurator i et konkursbo er advokat, idet de problemer, som skal løses i forbindelse med en bobehandling, kræver et nøje kendskab til en lang række retsregler og til konfliktbehandling og -løsning i øvrigt.

I praksis udpeges som altovervejende hovedregel en advokat som kurator. Det bemærkes, at det dog er almindeligt i boer af en vis størrelse at antage revisorbistand.

Kreditorerne har stor indflydelse på udpegningen af kurator, idet den som kreditorerne peger på som udgangspunkt antages. Hvis kreditorerne ikke peger på en kurator, finder skifteretten en egnet kandidat. Sø- og Handelsretten har i denne forbindelse en liste over medhjælpere med særlig ekspertise og erfaring i konkursbehandling.

4.3. Konkurrencemæssige problemer

Det er fra flere sider påpeget, at også andre erhvervsgrupper ville være i stand til også at varetage behandlingen af konkursboer. Fra en konkurrencemæssig synsvinkel er det uhensigtsmæssigt, såfremt visse funktioner er forbeholdt særlige erhvervsgrupper i erhvervslivet. Det skal derfor overvejes, om de hensigtsmæssighedshensyn, der fører til i almindelighed at udpege advokater som kuratorer, er tilstrækkelig velbegrundede. Det kan tillige overvejes, om der er tilstrækkelig gennemsigtighed i ordningen vedrørende udpegelsen af kuratorer.

4.4. Arbejdsgruppens drøftelser

Arbejdsgruppen er af den opfattelse, at det er uhensigtsmæssigt, såfremt visse funktioner er forbeholdt særlige erhvervsgrupper. Arbejdsgruppen er imidlertid af den opfattelse, at reglerne – som skitseret ovenfor – i udgangspunktet ikke indebærer en konkurrencemæssige begrænsning på markedet.

4.5. Anbefaling

Arbejdsgruppen mener ikke, at der er behov for at foreslå ændringer på området på nuværende tidspunkt. Arbejdsgruppen er imidlertid af den opfattelse, at der fra Justitsministeriets side kan iværksættes nogle initiativer, således at revisorer eller andre regnskabskyndige – når det er relevant – kan inddrages i konkursboers behandling i praksis.

BILAG 1

Kommissorium for foranalyse af konkurrencebegrænsende love og regler vedrørende juridisk rådgivning m.v.

1. Indledning

- **Ejerskab til advokatselskaber**

Efter de gældende regler kan advokatselskaber kun ejes af advokater. En advokatvirksomhed kan udøves på 2 måder; enten som et traditionelt enkeltmandsfirma eller som et advokatselskab, der drives i aktie- eller anpartselskabsform, hvor aktier eller anparter ejes af aktive advokater i firmaet. Med reglerne er det tilstræbt at sikre, at advokatselskaber i samme omfang som en personligt drevet advokatvirksomhed er uafhængig af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, og som kan være stridende mod klientens interesser.

- **Reklamering med juridisk bistand**

Den gældende lov om ydelse af juridisk bistand samt om detektivvirksomhed m.v. (vinkelskriverloven) bevirker, at det er forbudt for enhver – med visse undtagelser - der driver virksomhed med juridisk rådgivning eller anden juridisk bistand, at reklamere hermed. Advokater er undtaget fra forbuddet.

Undtaget fra forbuddet er dog ligeledes forskellige erhverv for så vidt angår den rådgivning om juridiske aspekter, som er et naturligt led i den bistand, der normalt ydes. Dette gælder f.eks. statsautoriserede revisorer, arkitekter, bygmestre, rådgivende ingeniører, banker, pengeinstitutter og ejendoms-mæglere.

Forbuddet mod reklamering hindrer adgangen til markedet for andre aktører.

- **Udpegning af kuratorer i konkurssager**

Efter konkursloven udpeges i konkursboer en eller flere kuratorer, som skal bestyre boet. Det fremgår ikke direkte af loven, hvilke kvalifikationer en kurator skal være i besiddelse af, og ved udpegningen af en kurator skal der alene lægges vægt på vedkommendes egnethed til at varetage hvervet og den pågældendes habilitet i den konkrete sag.

I praksis udpeges som oftest advokater som kuratorer. Det er fra flere sider påpeget, at også andre erhvervsgrupper ville være i stand til også at varetage konkurssager.

2. Proces

Med henblik på at udfinde de områder, der skal gøres til genstand for nærmere overvejelser, vil Finansministeriet, Justitsministeriet og Økonomi- og

Erhvervsministeriet i samarbejde foretage en foranalyse med henblik på at kortlægge de oven for opregnede problemstillinger. Udredningsarbejdet forventes tilendebragt inden udgangen af juli 2003.

BILAG 2

Kommissorium for udvalget vedrørende advokater

1. Den seneste samlede revision af retsplejelovens sjette afsnit om advokater (nu §§ 119 – 147 g) blev gennemført ved lov nr. 277 af 9. juni 1982 om ændring af retsplejeloven. Lovændringen, der byggede på betænkning nr. 871/1979 afgivet af et udvalg under Justitsministeriet, indebar bl.a. en række forenklinger i reglerne om meddelelse af advokatbeskikkelse og nærmere regler om advokaters adgang til at etablere selvstændig advokatvirksomhed. Desuden blev systemet vedrørende behandling af klager over advokater ændret.

Af senere lovændringer vedrørende advokaters forhold kan nævnes lov nr. 403 af 13. juni 1990 om ændring af retsplejeloven, hvor der blev skabt mulighed for at drive advokatvirksomhed i aktie- eller anpartsselskabsform. Endvidere blev der ved lov nr. 936 af 27. december 1991 om ændring af bl.a. retsplejeloven indført mulighed for, at nægte advokatbeskikkelse eller frakende denne ved dom i forhold til personer, der har betydelig forfalden gæld til det offentlige. Endelig blev der ved lov nr. 231 af 4. april 2000 gennemført en liberalisering af EU-advokaters ret til at etablere sig i Danmark.

I de senere år har der på flere punkter været rejst spørgsmål om ændring af de gældende regler om advokaters forhold. Det gælder således reglerne vedrørende det pligtmæssige medlemskab af Advokatsamfundet og reglerne om advokaters eneret til at repræsentere andre i retssager. Advokatrådet har endvidere haft indgående overvejelser om en eventuel ændring af ordningen vedrørende behandlingen af klager over advokater. Desuden har der løbende været overvejelser om ejerskabsforholdene i advokatvirksomheder. Spørgsmålet om udøvelse af advokatvirksomhed i tværfaglige samarbejder (MDP) er således behandlet i Advokatrådets debatoplæg ”Advokater i MDP og tværfaglige samarbejder” fra 1999. Endvidere har Advokatrådet overfor Justitsministeriet stillet forslag om en ændring af adgangen til at drive advokatvirksomhed i selskabsform.

Samtidig har der i EU-regi været stigende opmærksomhed med hensyn til, hvordan konkurrenceforholdene kan forbedres bl.a. inden for advokatområdet. Som eksempel herpå kan nævnes, at EU-Kommissionen den 13. januar 2004 har fremsat forslag til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv om tjenesteydelser i det indre marked. Forslaget har overordnet til formål at sikre etableringsfriheden og den fri udveksling af tjenesteydelser medlemsstaterne imellem, og dermed modvirke konkurrencebegrænsende forhold for tjenesteydelser, herunder advokaters rådgivningsydelser.

Endvidere har EU-Kommissionen den 9. februar 2004 afgivet en rapport om konkurrenceforholdene vedrørende professionelle tjenesteydelser (den såkaldte Monti-rapport). I rapporten er analyseret konkurrencemæssige for-

hold inden for en række liberale erhverv, herunder advokatbranchen, ligesom rapporten bl.a. berører begrænsninger i adgangen til at etablere sig som tjenesteyder, f.eks. i form af uddannelsesmæssige krav. Desuden behandler rapporten en række spørgsmål vedrørende ejerskabsforholdene for de liberale erhverv. EU-Kommissionen opfordrer i rapporten medlemsstaterne til at iværksætte nærmere undersøgelser vedrørende reguleringen af de liberale erhverv med henblik på at reformere eller fjerne konkurrencebegrænsende regulering, som ikke kan begrundes i andre og tungerevejende hensyn.

Ifølge såvel regeringens vækstplan *Vækst med vilje* som det supplerende regeringsgrundlag af 27. august 2003 (*Vækst Velfærd Fornyelse II*) er det regeringens målsætning, at konkurrencen i Danmark skal forbedres væsentligt og bringes på niveau med de bedste lande i OECD. Regeringen har i lyset heraf besluttet at ændre eller fjerne konkurrencebegrænsende regulering på en række udvalgte områder. Som led heri har en arbejdsgruppe bestående af Finansministeriet, Justitsministeriet og Økonomi- og Erhvervsministeriet gennemgået og vurderet reglerne om juridisk rådgivning. Der har i den forbindelse været enighed om, at advokaters møderetsmonopol i civile sager som en konkurrencebegrænsende regulering kun bør opretholdes, hvis ordningen kan begrundes med tungtvejende hensyn, som ikke kan tilgodeses på anden måde.

På den anførte baggrund og i lyset af, at der nu er forløbet godt 20 år siden den seneste samlede revision af retsplejelovens afsnit om advokater, har regeringen besluttet at nedsætte et udvalg, der skal foretage en samlet gennemgang af retsplejelovens regler om advokaters forhold.

2. Udvalget skal bl.a. overveje reglerne om advokaters møderetsmonopol i civile sager, dvs. eneretten til at repræsentere andre i retssager, jf. retsplejelovens § 131.

Retsplejelovens forarbejder indeholder ikke nogen nærmere angivelse af, hvilke hensyn møderetsmonopolet hviler på. Det må imidlertid antages, at eneretten i væsentlig grad bygger på et hensyn til klienterne, og at det har været antaget, at man ved møderetsmonopolet har sikret klienterne den bistand, der i kraft af advokaternes uddannelse, advokattilsynet, disciplinærreglerne mv. måtte anses for den bedst kvalificerede.

Møderetten må endvidere ses i sammenhæng med almindelige retsplejemæssige hensyn. Den civile retspleje bygger bl.a. på forhandlingsprincippet, hvorefter parterne – og ikke retten – har ansvaret for at fremskaffe og forelægge processtoffet for retten. Retten træffer således afgørelse på grundlag af det af parterne fremførte, men har ikke nogen selvstændig pligt til at oplyse sagen. Advokaten har endvidere en procesfuldmagt til at repræsentere sin klient i en retssag og har på en række punkter adgang til at handle med bindende virkning for klienten, f.eks. med hensyn til formulering af påstande og anbringender samt tilrettelæggelsen af sagen i øvrigt, herunder bevis-

førelsen. De retssikkerhedsmæssige hensyn til parten forudsætter derfor, at procesfuldmægtigen er velkvalificeret ikke alene på det retsområde, som tvisten vedrører, men også at vedkommende har den fornødne generelle indsigt og viden inden for den civile retspleje.

Hertil kommer hensynet til en effektiv gennemførelse af retssager ved domstolene. For at leve op til målsætningen om en hurtig og korrekt retspleje er det således væsentligt, at retssagens aktører alle formår at bidrage aktivt til at effektivisere processen, navnlig således at denne ikke forlænges unødigt. Ansvar herfor påhviler i høj grad også de personer, som repræsenterer retssagens parter.

Der kan i dag rejses spørgsmål om, hvorvidt hensyn af den angivne karakter er tilstrækkelige til at begrunde opretholdelsen af et møderetsmonopol for advokater i civile sager. Med det væsentligt øgede uddannelsesniveau i befolkningen og den større gennemsigtighed i samfundsmæssige forhold kan der rejses spørgsmål om, hvorvidt det – uden indblanding fra statsmagten – ikke bør være overladt til den enkelte borger selv at beslutte, hvilken type rådgiver man ønsker at lade sig repræsentere af.

Det kan også anføres, at der i de senere år har udviklet sig mere specialiserede former for rådgivningsvirksomhed, og at der i dag på en række områder findes rådgivningserhverv, som på særlige retsområder har mindst de samme kvalifikationer som advokater i almindelighed.

Endvidere kan der peges på, at hensynet til en fri konkurrence i dag tillægges en meget høj prioritet såvel i Danmark som internationalt, og at udgangspunktet derfor er, at konkurrencebegrænsende ordninger – som f.eks. møderetsmonopolet – alene bør opretholdes, hvis de kan begrundes med tungtvejende hensyn, som ikke kan tilgodeses på en mindre konkurrencebegrænsende måde.

Endelig kan det anføres, at der i Sverige har været en langvarig tradition for, at en part i en retssag kan vælge at lade sig repræsentere af en person, som ikke er advokat. Der eksisterer således ikke noget møderetsmonopol for advokater i Sverige, og denne ordning har efter det oplyste ikke været genstand for kritik.

På den anførte baggrund og bl.a. i lyset af den ovennævnte rapport fra EU-Kommissionen finder regeringen, at der nu er anledning til at overveje, om der fortsat foreligger så tungtvejende hensyn, at der er tilstrækkelig begrundelse for at opretholde advokaters møderetsmonopol i civile sager, eller om det helt eller delvist bør ophæves.

I udvalgets behandling af dette spørgsmål skal i givet fald indgå en vurdering af, om indførelse af fri adgang til at repræsentere andre i retssager (pro-

cesfuldmagten) skal omfatte alle instanser i domstolssystemet, ligesom konsekvenserne for reglerne vedrørende procesfuldmagten skal behandles.

Udvalget skal desuden behandle en række af de problemstillinger, som knytter sig til en ophævelse af møderetsmonopolet, herunder spørgsmålet om fri proces, retshjælpsforsikring, omkostningsfastsættelse, reglerne om advokatpålæg samt ordningen vedrørende advokaters opnåelse af møderet for landsret.

3. Udvalget skal herudover se nærmere på de gældende regler om ejerskabsforholdene i advokatvirksomheder.

Efter retsplejelovens regler herom må advokatvirksomhed – ud over i enkeltmandsvirksomhed eller i et fællesskab af advokater – kun udøves af et advokatselskab, der drives i aktie- eller anpartsselskabsform. Advokatselskabet må alene have til formål at drive advokatvirksomhed, og selskabets aktier eller anparter må alene ejes af advokater, der aktivt driver advokatvirksomhed i selskabet, i dets moder- eller datterselskab, eller af et andet advokatselskab. En advokatvirksomhed kan således ikke ejes (helt eller delvist) af andre end advokater – det såkaldte forbud imod Multidisciplinary Partnerships (MDP). I advokatselskabsbekendtgørelsen er det endvidere fastsat, at advokatvirksomhed i selskabsform ikke kan drives i holdingselskabskonstruktioner.

Bestemmelsen om advokatselskaber i retsplejelovens § 124, der blev indført i 1990, og de tilhørende regler i advokatselskabsbekendtgørelsen, har til formål at sikre, at et advokatselskab – i samme omfang som en personligt drevet advokatvirksomhed – er uafhængig af interesser, der er advokatvirksomheden uvedkommende, og som kan være stridende mod klientens interesser.

Det blev ved lovændringen således tillagt stor betydning, at advokatvirksomheder ikke på grund af finansieringen af virksomhedernes kapitalgrundlag kan domineres af interesser, der vil kunne svække den generelle tillid til advokaters uafhængighed.

Det har her overfor været gjort gældende, at der kan rejses spørgsmål om, hvorvidt hensynet til advokaters uafhængighed udelukkende bør ansues ud fra en formel vinkel, dvs. alene på baggrund af regler vedrørende ejerskabsforhold, eller om hensynet til advokaters uafhængighed kan varetages samtidig med en lempelse af ejerskabsreglerne, f.eks. via særlige regler herom.

Som anført ovenfor har Advokatrådet over for Justitsministeriet stillet forslag om en ændring af adgangen til at drive advokatvirksomhed i selskabsform. Advokatrådet har herunder peget på, at f.eks. indførelse af adgang til at etablere holdingselskaber og kommanditaktieselskaber (partnerselskaber) i advokatbranchen vil kunne lette gennemførelsen af generationsskifter i

advokatvirksomheder og styrke kapitalgrundlaget med henblik på fremtidige investeringer.

På den anførte baggrund skal udvalget således vurdere, om der nu kan være anledning til at revidere retsplejelovens regler om ejerskabsforholdene i advokatvirksomheder. Herunder skal det undersøges, om der bør skabes mulighed for at etablere f.eks. holdingselskaber, kommanditaktieselskaber mv. inden for advokatbranchen. Udvalget skal endvidere vurdere, hvorvidt det nuværende forbud i retsplejeloven mod udøvelse af advokatvirksomhed i tværfaglige samarbejder (MDP) fortsat bør opretholdes eller kan gøres mindre restriktivt uden at advokaters uafhængighed svækkes.

4. Endvidere skal udvalget se nærmere på reglerne om det pligtmæssige medlemskab af Advokatsamfundet.

Efter retsplejelovens § 143, stk. 1, er alle advokater medlemmer af Det Danske Advokatsamfund, hvis organer er tillagt disciplinærmyndighed samt kontrol- og tilsynsbeføjelser. Det pligtmæssige medlemskab blev indført ved retsplejeloven af 1916 og bygger på det hensyn, at der på grund af advokatvirksomheds betydning for retsplejen fandtes at være behov for en særlig kontrol med advokaters virksomhed, og at denne kontrol burde gennemføres uden at gøre brud på advokatens uafhængighed af bl.a. statsmagten.

I betænkning nr. 871/1979 vedrørende revision af retsplejelovens regler om advokater, der lå til grund for 1982-lovændringen, anførte udvalget bl.a., at det tvungne medlemskab er det naturlige grundlag for Advokatsamfundets nuværende disciplinærmyndighed over advokater og for advokatsamfundets tilsyn med overholdelsen af de særlige pligter med hensyn til klientkonto, erstatningsfond og ansvarsforsikring, der i tidens løb er pålagt advokater på initiativ fra advokatside og med Justitsministeriets godkendelse. Tilsvarende har Udvalget om eksklusivbestemmelser i betænkning nr. 1419/2002 anbefalet, at den eksisterende ordning om pligtmæssigt medlemskab af Advokatsamfundet opretholdes, bl.a. fordi de hensyn, der i sin tid begrundede ordningens indførelse, fortsat er relevante og afgørende.

I forslaget til lov om ændring af lov om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold (L 120), der blev fremsat af beskæftigelsesministeren den 9. januar 2003, er det bl.a. anført, at regeringen finder det væsentligt, at der – uanset eksklusivudvalgets anbefaling – foretages en nærmere gennemgang af den gældende ordning om advokaters pligtmæssige medlemskab af Det Danske Advokatsamfund med henblik på at vurdere behovet for ordningens opretholdelse.

I forlængelse heraf finder regeringen det rigtigst, at der i tilknytning til den samlede gennemgang af retsplejelovens regler om advokaters forhold, som nu iværksættes, også foretages den gennemgang af det pligtmæssige medlemskab af Advokatsamfundet, som er omtalt i lovforslaget.

5. Udvalget skal desuden behandle spørgsmålet om en eventuel ændring af reglerne vedrørende behandlingen af klager over advokater, herunder klager over advokaters salærberegning.

Reglerne om klager over advokater findes i retsplejelovens §§ 134 – 147 f. Advokatnævnet, der er et uafhængigt klagenevni oprettet i henhold til retsplejelovens § 144, har siden ændringen af retsplejeloven i 1982 været sammensat af et formandskab bestående af tre dommere samt 15 andre medlemmer, hvoraf de seks er personer uden advokatbaggrund. Advokatnævnet behandler disciplinær- og salærklager vedrørende advokater. I salærklagesager træffer den stedlige advokatkredsbestyrelse – suppleret med en offentlighedsrepræsentant – dog afgørelse i første instans og parterne kan påklage afgørelsen til Advokatnævnet.

Advokatrådet har – som anført ovenfor under pkt. 1 – haft indgående overvejelser om en eventuel ændring af ordningen vedrørende behandlingen af klager over advokater. I disse overvejelser er indgået et forslag om at oprette et disciplinærnævn, hvis sammensætning, virke og kompetence skal videreføre det nuværende Advokatnævns aktiviteter i disciplinærsager. Der er endvidere peget på den mulighed, at der herudover oprettes et særligt salærklagenævn med kompetence til at behandle salærklager fra forbrugere, hvis afgørelser af begge parter skal kunne indbringes for byretten. For så vidt angår sammensætningen af salærklagenævnet indebærer forslaget, at nævnet sammensættes af et medlem (og formand), som er dommer og udpeges af Højesterets præsident, et medlem udpeget af Forbrugerrådet og et medlem udpeget af Advokatrådet blandt advokater. Endelig har Advokatrådet peget på behovet for offentliggørelse af alle afgørelser, som pålægger en advokat disciplinært ansvar for tilsidesættelse af god advokatskik i forhold til klienter.

Udvalget anmodes om i sin behandling af klageordningen at inddrage det forslag til struktur for en ny klageordning, som har været overvejet i Advokatrådets regi.

6. Udvalget kan behandle andre relevante problemstillinger vedrørende advokaters forhold, som det måtte findes hensigtsmæssigt at tage op.

På de områder, hvor udvalget finder, at der er behov for en ændring af gældende ret, anmodes udvalget om at udarbejde lovudkast.

Udvalget kan afgive delbetænkninger. Udvalget anmodes om at tilrettelægge sit arbejde således, at udvalgets samlede betænkning eller en eventuel delbetænkning om advokaters møderetsmonopol foreligger i løbet af ca. 1 år.

Medlemmer:

Formand (Højesteretspræsident Jacques Hermann)
1 medlem indstillet af Den Danske Dommerforening
1 medlem indstillet af Dommerfuldmægtigforeningen
1 repræsentant for Justitsministeriet
2 repræsentanter for Økonomi- og Erhvervsministeriet
1 repræsentant for Beskæftigelsesministeriet
2 medlemmer indstillet af Advokatrådet
1 medlem indstillet af Foreningen af Advokater og Advokatfuldmægtige
1 universitetsmedlem
1 medlem indstillet af Dansk Industri
1 medlem indstillet af Dansk Handel og Service (DHS), Handel, Transport & Service (HTS) og Håndværksrådet i forening
1 medlem indstillet af Finansrådet, Realkreditrådet og Forsikring & Pension i forening
1 medlem indstillet af Landsorganisationen i Danmark
1 medlem indstillet af Forbrugerrådet

Sekretariat: Justitsministeriet